

УДК 378:656.7.071.13(045)

Н.В. Глушаниця

КОНЦЕПЦІЯ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ З АВІОНІКИ

Постановка проблеми. Сучасні вимоги ринку праці до професійної підготовки фахівців авіаційної галузі зростають залежно від темпів удосконалення авіаційної техніки та ускладнення електронного обладнання на борту літака. Рівень сформованості іншомовної професійно-комунікативної компетентності (ІПКК) майбутнього бакалавра з авіоніки визначає результативність його майбутньої професійної діяльності. У зв'язку з цим постають актуальними питання пошуку концептуальних підходів щодо формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності у майбутніх працівників авіаційної сфери. Проте їхнє розроблення перебуває на початковій стадії, що породжує суперечність між потребою суспільства у становленні майбутнього авіаінженера як особистості зі сформованою ІПКК та недостатньою розробленістю концептуальних основ для вирішення цього завдання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні в галузі педагогіки вищої школи нагромаджено значні напрацювання, які охоплюють різноманітні аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців авіаційної галузі: Р.М. Макаров, С.В. Кміта, В.В. Півень, Т.В. Тарнавська, Л.М. Зеленська, І.А. Колодій, Л.М. Конопляник. Проте поза увагою дослідників залишилися важливі аспекти формування ІПКК саме у майбутніх бакалаврів з авіоніки.

Постановка завдання. Мета статті – визначити концептуальні підходи до формування ІПКК майбутнього бакалавра з авіоніки у процесі оволодіння фахом.

Виклад основного матеріалу. Здійснення наукових досліджень у сфері педагогіки вищої школи відбувається з урахуванням методологічних засад розгляду проблеми. Вітчизняні наукові школи тлумачать методологію як учення про науковий метод пізнання або як систему наукових принципів, на яких базується дослідження та здійснюється вибір пізнавальних засобів, методів, прийомів дослідження. Аналіз педагогічної літератури засвідчує, що найчастіше методологію розглядають як теорію методів дослідження, створення концепцій, як систему знань про теорію науки або систему методів дослідження. Від того, наскільки правильно визначені методи та прийоми наукового дослідження, залежить ефективне виконання завдань та досягнення поставленої мети. Ми цілком погоджуємося з тим, що методологія – це “концептуальний виклад мети, змісту, методів дослідження, які забезпечують отримання максимально об'єктивної, точної, систематизованої інформації про процеси та явища” [11].

Оскільки будь-яке наукове відкриття сприяє критичному переосмисленню, аналізу та уточненню прийнятого досі понятійного апарата, чинників, передумов і підходів до інтерпретації досліджуваного матеріалу, в більшості наук, зокрема в педагогіці вищої школи, використовується загальнонаукова методологія. Її основоположними загальнонауковими принципами є : історичний, термінологічний, функціональний, системний, когнітивний (пізнавальний), моделювання та ін. Водночас особливості певної науки потребують урахування конкретнонаукової методології. Це сукупність ідей або специфічних методів певної науки, які є базою для розв'язання

конкретної дослідницької проблеми; наукові концепції, на які спирається даний дослідник.

Загальну методологію досліджень, пов'язаних з удосконаленням навчально-виховного процесу, розробляли Ю.К. Бабанський, С.У. Гончаренко, І.А. Зязюн, Н.Ф. Тализіна, М.Д. Ярмаченко; з інформатизацією освіти – Б.С. Гершунський, Є.І. Машбиць, Б. Скіннер; з реалізацією модульного підходу до навчально-виховного процесу – А.М. Алексюк, В. Оконь, Дж. Рассел, А.В. Фурман; з упровадженням інтерактивних технологій навчання – В.В. Котов, Х.Й. Лійметс, О.М. Пехота, Л.І. Пироженко, О.І. Пометун, О. Я. Савченко, І. М. Чередов.

Нами здійснювався пошук методологічних основ дослідження шляхом вивчення та аналізу наукових праць провідних учених в галузі педагогіки, педагогіки вищої школи, узагальнення їхніх ідей, дослідження специфічних підходів для вирішення питання формування ПКК майбутніх бакалаврів з авіоніки, здійснення аналізу концепцій у даній сфері та вивчення іноземного досвіду.

Успішність наукового пошуку зумовлюється також здатністю вченого мислити концептуально. Наукова концепція дослідження як основа конкретнонаукової методології полягає у чіткому визначенні передбачуваної провідної наукової ідеї, сутності явища (об'єкта, предмета дослідження), суперечностей, що виникають у процесі чи явищі, стадій, етапів розвитку (або тенденцій), та формується на основі діалектичної єдності таких форм наукового пізнання, як ідея, проблема, гіпотеза. Науково-педагогічне дослідження здійснюється на теоретико-методологічному (аналіз існуючих і створення нових педагогічних теорій), теоретичному та методичному (забезпечують вирішення теоретичних і методичних проблем навчання і виховання), а також історико-педагогічному (вивчення конкретних проблем історії педагогіки) рівнях.

Поняття “концепція” в сучасній науково-педагогічній літературі трактується як:

- форма та засіб наукового пізнання, яка є способом розуміння, пояснення, тлумачення основної ідеї теорії;
- провідний задум, що визначає життєдіяльність індивіда, стратегію дій людини у здійсненні планів, програм, реформ;
- система поглядів на те чи інше педагогічне явище, процес, спосіб розуміння, тлумачення якихось педагогічних явищ, подій; провідна ідея педагогічної теорії [3].

Ми у своєму дослідженні визначаємо дане поняття як головну ідею, єдиний, визначальний задум, який орієнтує на кінцевий результат та базується на педагогічних умовах і підходах. Наше наукове дослідження базуватиметься на таких підходах до здійснення професійної підготовки студентів, як системний, компетентнісний, особистісний, діяльнісний, культурологічний та комунікативний.

Стратегічним завданням вищої школи є підготовка компетентного фахівця, здатного ефективно вирішувати типові та проблемні завдання у процесі професійної діяльності. Саме тому особливої актуальності набуває визначення технологій навчання у ВНЗ, які реалізують компетентнісний підхід. Компетентнісне навчання орієнтоване на здобуття знань, умінь, навичок, а також досвіду практичної діяльності з метою формування у майбутніх бакалаврів з авіоніки (які є об'єктом нашого наукового інтересу) професійних та соціально значущих компетентностей. Отже, педагогічні технології мають бути спрямовані на здобуття майбутніми фахівцями авіаційної галузі досвіду професійної діяльності.

Аналіз педагогічних джерел свідчить, що в педагогіці не існує загальноприйнятого категоріального тезаурусу щодо “педагогічних технологій” та їх

похідних (“педагогічна технологія”, “технологія навчання”, “освітні технології”, “технології в навчанні”, “технології в освіті”) через те, що науковці по-різному визначають структуру та компоненти освітнього процесу. Сучасні дослідники розглядають педагогічну технологію як системний метод (С. Гончаренко, І. Прокопенко, В. Євдокимов), дидактичну систему (О. Савченко, Д. Чернілевський), діяльність (В. Сластьонін, М. Горчакова-Сибірська), порядок, логічність, послідовність (М. Кларін), конструювання, проектування навчального процесу (І. Богданова, В. Воронов, О. Гохберг, В. Паламарчук), структуроване проектування (В. Беспалько, І. Підласий), діяльний сценарій організації навчання (І. Смолюк) та ін.

Педагогічна технологія розглядається як “система найбільш раціональних способів досягнення поставленої педагогічної мети, наукова організація навчально-виховного процесу, що визначає найбільш раціональні й ефективні способи досягнення кінцевих освітньо-культурних цілей; ... як упорядкована сукупність дій, операцій, процедур, що інструментально забезпечують досягнення прогнозованого та діагностованого результату в умовах навчально-виховного процесу, що змінюється” [10]. Нараховується понад 300 визначень цього поняття. Проте спільним у трактуванні терміну “педагогічна технологія” є спрямування педагогічної технології на підвищення ефективності навчального процесу та досягнення визначених результатів навчання [10].

Ми пропонуємо розглядати поняття “педагогічна технологія” як систему засобів, методів та прийомів навчально-виховного процесу, спрямованого на успішну реалізацію визначеної педагогічної мети.

Результати аналізу теоретичних джерел дозволили визначити цілісну функціональну структуру педагогічної технології як сукупність таких компонентів: концептуальна основа, змістова частина з цільовою програмою; процесуальний блок, що реалізує технологічний процес досягнення результату; мотиваційний складник, що включає відповідні методи, форми та засоби, через які здійснюється вплив на мотиваційну поведінку особистості; діагностична частина, що включає оцінку одержаних результатів, їхнє співвідношення з поставленою метою та завданнями.

На основі даної структури педагогічної технології нами визначені структурні компоненти педагогічної технології формування ІПКК у майбутніх бакалаврів з авіоніки:

- цілі формування ІПКК;
- засоби формування ІПКК;
- засоби педагогічної взаємодії викладача і студента;
- поетапний процес формування ІПКК: *мотиваційний етап* (мета – створення системи спонукання студентів до формування ІПКК); *етап планування* (передбачає розробку індивідуальної цільової програми формування ІПКК студента); *організаційний етап* (формування навичок продуктивної самоорганізації); *етап контролю, аналізу та регулювання*; *результат* (сформованість ІПКК).

Спілкування між об’єктами та суб’єктами процесу формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності, на нашу думку, об’єднує згадані вище етапи в систему.

Ми вважаємо, що найбільш доцільним є впровадження в навчальний процес формування ІПКК майбутніх бакалаврів з авіоніки проблемних, проектних, інтерактивних технологій навчання.

Суть проблемних технологій навчання полягає в тому, що студенти регулярно вирішують проблемні ситуації. Для їх успішного вирішення обов’язковим є застосування аналізу, виявлення суперечностей, оцінки, роздумів, забезпечення

активного ставлення студентів до оволодіння знаннями, уміннями, навичками, творчості, наполегливості, самостійної пізнавальної діяльності, пошук способів розв'язання проблеми шляхом висування гіпотез, доведення їх. Спроби побудувати всю освіту на основі проблемних технологій пов'язано зі створенням педагогічних систем, які називаються проблемним навчанням.

Перевага цього виду навчання полягає в тому, що воно пов'язане із спілкуванням, яке є однією з ефективних форм активності. Проблемно-діалогова ситуація сприяє організації пошукової пізнавальної активності, ініціює на цій основі повноцінну розумову діяльність об'єктів навчання, в результаті чого формуються знання високого рівня, здійснюються узагальнення та інтенсивний розвиток творчих здібностей особистості. Практика свідчить про доцільність поєднання проблемного навчання з різними методичними підходами, тому що кожен з них вносить необхідний елемент у формування пізнавальної активності студентів.

При підготовці майбутніх фахівців авіаційної галузі використання проблемних технологій сприяє розвитку професійних якостей, формуванню навичок та складних професійних умінь. Застосування проблемних технологій в навчальному процесі є ефективним при формуванні теоретичних знань проблемним викладенням матеріалу або веденням дискусії. При вивченні професійної англійської мови майбутніми бакалаврами з авіоніки основні фундаментальні знання (з граматики, лексики) переважно засвоюються репродуктивно, закріплюються тренуванням та вправами. Тому ми вважаємо за необхідне поєднувати проблемне навчання з репродуктивним типом навчання. Доцільність використання проблемно-діалогічного навчання при підготовці майбутніх фахівців авіаційної галузі полягає в тому, що кількість відомих знань перевищує обсяг нових.

Вивченням проблемного типу навчання в галузі педагогіки та психології займалися вітчизняні та зарубіжні вчені: А.М. Матюшкін, М.І. Махмутов, І.Я. Лернер, В.Т. Кудрявцев та ін.

Зміст технології проблемного навчання складають методи й прийоми, організаційні форми та засоби доцільного використання навчальних проблемних ситуацій, постановки і розв'язання навчальних проблем, способи подання викладачем, прийняття та розв'язання студентами проблемних завдань.

До психологічної структури проблемної ситуації А.М. Матюшкін [6] відносить такі компоненти: пізнавальну потребу, яка спонукує студента до інтелектуальної діяльності; знання або спосіб дії, які студент прагне здобути, а також інтелектуальні можливості студента (досвід пошукової діяльності та творчі здібності).

Структура організації проблемного навчання в процесі спеціальної теоретичної підготовки авіаційних спеціалістів запропонована Р.Н. Макаровим [5, с. 190].

До її складу належать:

- актуалізація знань, навичок та вмінь (на даному етапі здійснюється постановка проблемних ситуацій та ситуаційних завдань, виходячи з умов реальної професійної діяльності);
- вирішення проблемних ситуацій та ситуаційних завдань (досягається в процесі самостійної роботи, при використанні набутих навичок мисленнєвої діяльності);
- контроль знань, навичок та вмінь по проблемних ситуаціях (здійснюється при постановці ситуаційних питань та моделюванні проблемних ситуацій);
- надійність знань, навичок та вмінь (досягається в процесі практичного вирішення проблемних ситуацій у нестандартних умовах).

Т.В. Гарнавська, яка також займається вивченням проблеми підготовки фахівців авіаційної галузі, зокрема майбутніх диспетчерів управління повітряним рухом, вважає, що проблемні методи навчання сприяють:

- розвитку логічного мислення;
- формуванню навичок самостійного творчого пошуку необхідних знань;
- формуванню вміння долати труднощі; більш міцному засвоєнню навчального матеріалу;
- формуванню переконань;
- розвитку пізнавальних потреб та інтересів; формуванню творчої особистості [9].

Головними елементами проблемного навчання є проблемна ситуація та навчальна проблема. С.Л. Рубінштейн [8] стверджує, що саме проблемна ситуація і є початком мислення, спонукує особистість до активного мислення. А його необхідно розвивати у майбутніх фахівців авіаційної галузі, а саме в інженерів. Знання є результатом мислення. Продуктивне мислення, зокрема здатність продукувати нові знання, уміння застосовувати їх на практиці, а також теоретичне мислення, яке полягає в здатності аналізувати, синтезувати, порівнювати, робити висновки, формується тільки у проблемних ситуаціях, які сприймаються як суперечності між наявними та новими знаннями.

Розвитком проблемного методу можна вважати метод проектів, підвалиною якого є будь-яка проблема, методи дослідницького пошуку та її розв'язання, самостійна діяльність студентів. Метод проектів – це спосіб досягнення дидактичної мети через детальне розроблення проблеми. На відміну від проблемного навчання, в проектному навчанні формулювання навчальної проблеми, її аналіз та вирішення здійснюються студентами самостійно. Результатом їхньої спільної діяльності має бути реальний продукт у вигляді проекту. Метод проектів стимулює інтерес студентів до певних проблем, вирішення яких передбачає оволодіння ними певними знаннями й уміннями. У процесі проектної діяльності студенти набувають уміння застосовувати здобуті знання на практиці. Цей вид діяльності сприяє розвитку критичного мислення, здатності порівнювати та здійснювати плани та особисті проекти.

Особливий інтерес викликає інтерактивне навчання, яке базується на психології людських стосунків та взаємодій. Інтерактивне навчання реалізується через застосування рольових ігор, навчання в дискусії, де студент та викладач є рівноправними суб'єктами навчального процесу. Інтерактивна технологія передбачає навчання у співпраці шляхом активної взаємодії всіх учасників навчального процесу, формує вміння неординарно мислити, по-своєму бачити проблемну ситуацію та знаходити з неї виходи. Основним видом діяльності на практичних заняттях є квазіпрофесійна діяльність, яка передбачає створення в аудиторії умов та динаміки реального процесу. Ефективними формами квазіпрофесійної діяльності є імітація та рольова гра.

Проаналізувавши дані технології навчання, ми можемо зробити висновок, що всі вони є складниками технології контекстного навчання, суть якого полягає в проектуванні навчального процесу у ВНЗ як максимально наближеного до майбутньої професійної діяльності. Основною характеристикою навчально-виховного процесу контекстного типу є моделювання предметного та соціального змісту майбутньої професійної діяльності через відтворення реальних професійних ситуацій. Моделюється не тільки предметний зміст професійної діяльності, а й її контекст та соціальний зміст [2]. Виходячи з цього, А.Вербицький пропонує динамічну модель

руху діяльності студентів від навчальної діяльності через квазіпрофесійну (ігрові форми) та навчально-професійну (науково-дослідна робота студентів: курсові та дипломні роботи, практика) до професійної діяльності.

У модель формування ІПКК майбутніх бакалаврів з авіоніки нами закладені такі особливості технології:

- заняття буде ефективним за умови, якщо мета викладача полягатиме не лише в повідомленні певної інформації, а й у намаганні вирішити завдання формування та підтриманні готовності студентів до оволодіння навчальним матеріалом на кожному занятті;

- якщо впродовж заняття панує атмосфера доброзичливості;

- постійна підтримка уваги тих, хто навчається. К.Д. Ушинський порівнював увагу з “дверима душі”: є увага – “двері” відкриті, немає – “двері” закриті і як результат - матеріал не засвоюється. Отже, для того щоб заняття пройшло успішно, викладач повинен не тільки викликати інтерес у студентів, але й підтримувати його до кінця.

Цього можна досягти, використовуючи різні методи, а також комбінуючи їх (пояснення, аналіз, питання до аудиторії, відповіді на запитання, обговорення), комбінуючи характер навчального матеріалу (поєднання теоретичного та практичного матеріалу), підбір різних видів навчальної роботи (прослуховування інформаційних повідомлень, виконання та захист презентацій комунікативного тренінгу, написання інформаційних повідомлень, професійно орієнтоване спілкування, читання та аналіз текстів з фаху), використовуючи мовні та немовні прийоми (зміна голосу, тональності, темпу, наголосу, ритму вимови, виразність міміки та жестів), безпосередньо звертаючись до аудиторії (Яка ваша думка щодо....; Зверніть увагу на...), затримуючись на детальному розгляді якогось питання, добираючи форми та методи проведення заняття, які стимулюють увагу.

Отже, матеріал буде засвоюватись, розумітись та запам'ятовуватись за умови, якщо він цікавий. Інтерес мобілізує можливості, забезпечує увагу. Він може бути поверховим (цікавість, реакція на щось нове, яскраве; притаманний малоосвіченим, інтелектуально та духовно слабо розвиненим людям) та глибоким (допитливість, інтерес до змісту, розуміння причин, ідей, доказів), нестійким, ситуативним та стійким, особистісним (якість людини). У студентів інтерес розвивається від поверхневого, ситуативного до змістовного, глибокого пізнавального, а потім до інтелектуальної потреби, професійного інтересу як якості особистості майбутнього бакалавра з авіоніки. Тому цікаве заняття є однією з необхідних умов успішного навчання. Відсутність інтересу свідчить про наявність серйозних недоліків в організації процесу навчання.

Технологія забезпечення інтересу на занятті має низку особливостей. Насамперед викладач має бути зацікавленим у змісті дисципліни, яку він викладає. При поясненні нового матеріалу бажано підкріплювати пояснення прикладами з практики (як позитивними, так і негативними), звертатись до власного досвіду. Добираючи тему для обговорення, варто враховувати те, що викликає інтерес, а саме:

- актуальність теми та її змісту, новизна теми;
- розгляд складних, проблемних питань професійної діяльності;
- постійний зв'язок з практикою;
- відповідність матеріалу, який розглядається, темі та меті заняття;
- сміливість та самостійність думок викладача, прагнення не уникати відповідей на запитання студентів.

Треба активно користуватись психологічно обґрунтованими та перевіреними педагогічною практикою методичними прийомами збудження та утримання інтересу аудиторії. Це прийоми:

- наочності;
- конкретизації – перехід від абстрактних, теоретичних розмірковувань до конкретних подій, взятих з життя, практики;
- персоніфікації – звернення до особистого досвіду студентів, особисте звернення до когось з аудиторії;
- співучасті – запропонувати стати учасником певної події (“уявіть, що ви оглядаєте електронне обладнання...”, “поставте себе на місце бортінженера та подумайте...”), разом знайти відповіді на запитання (“як ви вважаєте...?”).
- створення проблемної ситуації;
- залучення студентів до вирішення практичних завдань;
- активізації самостійності та творчості.

При наявності інтересу між студентами та викладачем створюється особистісна взаємодія, яка породжує співпрацю. Реалізація педагогічної співпраці є умовою та способом досягнення вагомих результатів у процесі навчання. Вона стимулюватиме добросовісне ставлення майбутніх фахівців до навчання та розвиватиме їхні професійно важливі якості. Для того щоб досягти педагогічної співпраці, викладачу треба стати для студентів наставником, їхні відносини мають базуватися на відкритості, демократизмі, принциповості, готовності допомогти, підтримці, вимогливості.

Сучасна методологія репрезентована системним підходом, суть якого полягає в тому, що всі компоненти досліджуваного явища розглядаються як взаємопов’язані та взаємозалежні елементи в системі з іншими.

Наукові дослідження системного підходу та системного аналізу, проведені П.К. Анохіним, І.В. Блаубергом, Е.Г. Юдіним, Н.В. Садовським, А.І. Уйомовим та ін., дозволяють науково обґрунтувати модель формування ІПКК майбутніх бакалаврів з авіоніки на основі вивчення технічної документації з обслуговування повітряних суден та аналізу авіаційних інцидентів з технічних причин, а також дають можливість розробити та систематизувати дидактико-комунікативне наповнення моделі формування ІПКК майбутніх бакалаврів з авіоніки.

Грунтовність розуміння системного підходу базується на усвідомленні сутності такого явища, як система. “Система – безліч елементів, що перебувають у відношеннях або зв’язках один з одним, що утворюють цілісність або органічну єдність” [4, с. 14]; це “сукупність об’єктів, взаємодія яких зумовлює появу нових інтегративних якостей, не властивих окремо взятим компонентам, що утворюють систему” [1, с. 99].

Аналіз праць провідних системологів С.І. Архангельського, Ю.К. Бабанського, М.А. Данилова, Т.А. Ільїної, Ф.Ф. Корольова, А.Т. Куракіна, Л.І. Новикова, Б.Г. Юдіна та інших дозволяє припустити, що система активно впливає на свої компоненти, перетворюючи їх відповідно до власної природи. Проблемою визначення властивостей компонентів системи та їх впливів на набуття нових властивостей усєї системи займались науковці: І. Блауберг, А. Уйомов, В. Макаров, А. Сараєв, Л. Блюменфельд, В. Тюхтін, В. Садовський та ін. Результати їхньої наукової діяльності дали змогу визначити категорії системного підходу, шляхи та перспективи його застосування в різних сферах науки [7, с. 5].

Поняття “система” було покладено Р.Н. Макаровим в основу визначення “педагогічної системи професійної підготовки” як комплексу, який включає ефективні засоби, специфічні процесуальні принципи, зміст, методи та прийоми формування

професійно значущих якостей, методи та критерії оцінки професійної готовності, функціонування яких детерміновано метою професійної підготовки, а також принципи конструювання моделей професійної підготовки.

З огляду на зазначене вище, вважаємо доцільним використання системного підходу як одного з головних підходів при формуванні ІПКК майбутніх авіаційних фахівців у процесі фахової підготовки.

У контексті нашого дослідження специфіка системного підходу визначається тим, що він орієнтує дослідження на розкриття цілісності об'єкта (ІПКК майбутніх бакалаврів з авіоніки) і механізмів (формування ІПКК майбутніх бакалаврів з авіоніки в умовах авіаційно-технічного ВНЗ), що його забезпечують, на виявлення різноманітних типів зв'язків складного об'єкта й зведення їх в єдину теоретичну картину.

Для досягнення успішності формування ІПКК велике значення має діяльнісний підхід, який базується на визнанні діяльності основою, засобом і вирішальною умовою розвитку особистості. Психологічна теорія (О.М. Леонтьєв) розглядає діяльність як систему, що має дві групи основних елементів, взаємно пов'язаних між собою: організаційну (суб'єкт, процес, предмет, умови, продукт діяльності) та соціально-психологічну (мета, мотив, спосіб, результат).

Суть даного підходу з проєкцією на професійну педагогіку полягає у взаємозв'язку змісту професійної освіти і навчання з професійно-трудовою діяльністю, у спрямованості зусиль на відбір і організацію діяльності студента, активізацію і перетворення його в суб'єкт пізнання, праці та спілкування, що, у свою чергу, передбачає вироблення умінь обирати мету, планувати діяльність, організувати, виконувати, регулювати, контролювати її, аналізувати й оцінювати її результати. Застосування теорії діяльності в процесі підготовки майбутніх інженерів авіаційної галузі дасть можливість максимально наблизити навчання до їхньої реальної професійної діяльності.

Навчальна діяльність, на думку Д.Б. Ельконіна, В.В. Давидова, А.К. Маркової, має структуру будь-якої людської діяльності є єдиною, цілісною системою цілеспрямованих дій. Вона має мету, мотив, навчальні дії та завдання, контроль, самоконтроль, оцінку та самооцінку.

За професійною діяльністю стоїть практика. Знання, уміння, навички, здобуті студентом, повинні розумно застосовуватись ним у його майбутній практичній діяльності. Завдання викладача полягає в тому, щоб навчити працювати чи виконувати дії й операції, за допомогою яких реалізується діяльність, шляхом забезпечення діалектичного бачення, формування діалектичного мислення, творчості, активності, розвитку духовності. Студент на виході повинен бути майстром практичної дії.

Виходячи з вищезгаданих положень діяльнісного підходу, ми розглядаємо зміст технічного обслуговування та ремонту повітряних суден базовим навчальним матеріалом для оволодіння професією інженера-авіоніка. Головною практичною метою його фахової діяльності є забезпечення безпеки польотів, а тому ми вважаємо доцільним у процесі навчання проводити аналізування матеріалів розслідування авіаційних інцидентів з технічних причин, що сприятиме розвитку аналітичного мислення та формуванню мотивації студентів до навчання. Опрацювання подібного матеріалу дозволить їм усвідомити складність майбутньої професійної діяльності та сприятиме формуванню відповідальності за життя членів екіпажу та пасажирів повітряних суден. Ці матеріали доцільно використовувати для розроблення проблемних завдань, ділових та рольових ігор.

Сучасною тенденцією, яка виявляється у професійній освіті, є необхідність синтезу діяльнісного підходу з особистісним, оскільки особистість є суб'єктом діяльності. Особистісно-діяльнісна парадигма розвитку професійної освіти передбачає інтеграцію особистісних показників і професійної готовності у процесі навчання майбутніх авіаційних спеціалістів. Це дає змогу подолати відокремленість розгляду навчально-виховного процесу від особистості. Професійно-педагогічна діяльність спрямовується на те, щоб поставити студента в позицію активного суб'єкта навчання, розвинути його здібності самокерування (саморегуляції, самоорганізації, самоконтролю) власною діяльністю; організувати процес навчання на підставі взаємодії, діалогу, моделювання ситуацій вибору, вільного обміну думками тощо. Особистісний підхід, на нашу думку, забезпечує формування майбутніх фахівців авіаційної галузі як різнобічно та гармонійно розвинених творчих особистостей, здатних до саморозвитку і самовдосконалення. Саме тому в нашому дослідженні ми керуватимемось такими положеннями особистісно-діяльнісного підходу: викладач не лише створює необхідні умови для розвитку позитивного потенціалу, постійного вдосконалення студентів, а й сам постійно розвивається, а головне – отримує задоволення від власного самовдосконалення і праці; професійний розвиток майбутніх бакалаврів з авіоніки спрямовується на реалізацію професійно значущих особистісних рис і здібностей, професійних знань і умінь.

Успішне здійснення майбутньої професійної діяльності майбутніх фахівців авіаційної галузі неможливе без знання іноземної мови, яка стає найважливішим засобом професійного спілкування фахівців різних профілів, оволодіння якою є неможливим без використання комунікативного підходу, що передбачає засвоєння правил оперування іншомовними моделями одночасно з оволодінням їх комунікативно-мовленнєвою функцією. Комунікативний підхід у навчальному процесі з іноземної мови реалізується шляхом і завдяки здійсненню майбутніми авіаінженерами іншомовної мовленнєвої діяльності. Тобто оволодіння комунікативними засобами спрямоване на їхнє практичне використання у процесі спілкування. Оволодіння уміннями говоріння, аудіювання, читання та письма можливе лише за умови застосування цих видів мовленнєвої діяльності у процесі навчання в змодельованих ситуаціях реального професійного спілкування. Відповідно до комунікативного підходу, процес навчання іноземної мови має бути моделлю процесу мовленнєвої комунікації; іноземна мова вивчається через діяльність - ситуації з професійної діяльності програються, промовляються; типовими формами роботи є парна та групова; викладач не просто дає завдання та їх перевіряє, він також керує, корегує та спрямовує діяльність студентів.

Професійна діяльність майбутніх бакалаврів з авіоніки пов'язана з польотами в різні країни, а тому при формуванні їхньої ІПКК ми будемо також спиратись і на культурологічний підхід. Культурологічний підхід є як конкретно-науковою методологією пізнання і перетворення педагогічної реальності, яка зумовлена об'єктивним зв'язком людини з культурою як системою цінностей. Він передбачає володіння знаннями про культуру, історію, реалії та традиції різних країн (лінгвокраїнознавство, країнознавство), залучення до діалогу культур (іншомовної та рідної); усвідомлення майбутніми фахівцями авіаційної галузі суті мовних явищ, порівняння явищ іноземної мови, що вивчається, з рідною мовою, уміння вчитися працювати з довідковою літературою, словниками тощо.

Висновки. Підсумовуючи зазначене вище, можна стверджувати, що поєднання професійних знань зі знаннями з іноземної мови може стати важливою умовою

формування інтеркультури майбутніх інженерів авіаційної галузі. Для реалізації завдань професійної підготовки, зокрема формування ПКК у майбутніх бакалаврів з авіоніки, вважаємо доцільним використання різноманітних підходів з метою оптимізації процесу навчання, з акцентом на комунікативному підході, який забезпечує оволодіння засобами спілкування (фонетичними, лексичними, граматичними), їх практичне використання у процесі здійснення іншомовного професійного спілкування.

Список літератури: 1. *Афанасьев В.Г.* О системном подходе в социальном познании / В.Г. Афанасьев // Вопросы философии. – 1973. – № 6. – С. 99–100. 2. *Вербицкий А.А.* Активное обучение в высшей школе: контекстный подход. М.: Высшая школа, 1991. – 204 с. 3. *Гончаренко С.У.* Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 376 с. 4. *Клир Дж.* Системология. Автоматизация решения системных задач: пер. с англ. / Дж. Клир. – М.: Радио и связь, 1990. – 544 с. 5. *Макаров Р.Н.* Основы формирования профессиональной надежности летного состава гражданской авиации: Учеб. пособ. – М.: Воздушный транспорт, 1990. – 384 с. 6. *Матюшкин А.М.* Психологическая структура познавательной активности // Вопросы психологи. – 1982. - № 4. – С. 5-12. 7. *Окса М.М.* Системний підхід у педагогіці: історичний аспект / М.М. Окса // Педагогічні науки: зб. наук. праць Бердянського державного педагогічного університету. – Бердянськ: БДПУ, 2007. – № 1. – С. 14. 8. *Рубинштейн С.Л.* Основы общей психологии: В 2 т. – М.: Педагогика, 1989. – Т.2. – 328 с. 9. *Тарнавська Т.В.* Методика навчання майбутніх диспетчерів керуванню повітряним рухом в екстремальній ситуації на міжнародних повітряних трасах. Дис. ... канд. пед. наук: 23.05.08 / Тарнавська Тетяна Вердівна. – Харків, 2008. – 240 с. 10. *Ткачук Лариса,* Ретроспектива генезису освітніх технологій у педагогічних вищих навчальних закладах. Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2010. - № 1 [Електронний ресурс]. Режим доступу: nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ppsv/2010...files/99... [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.refine.org.ua/pageid-4859-1.html>

Bibliography (transliterated): 1. *Afanas'ev V.G.* O sistemnom podhode v social'nom poznanii / V.G. Afanas'ev // Voprosy filosofii. – 1973. – № 6. – S. 99–100. 2. *Verbickij A.A.* Aktivnoe obuchenie v vysshej shkole: kontekstnyj podhod. M.: Vysshaja shkola, 1991. – 204 s. 3. *Goncharenko S.U.* Ukraïns'kij pedagogichnij slovník. – K.: Libid', 1997. – 376 s. 4. *Klir Dzh.* Sistemologija. Avtomatizacija reshenija sistemnyh zadach: per. s angl. / Dzh. Klir. – M.: Radio i svjaz', 1990. – 544 s. 5. *Makarov R.N.* Osnovy formirovanija professional'noj nadezhnosti letnogo sostava grazhdanskoj aviacii: Ucheb. posob. – M.: Vozdushnyj transport, 1990. – 384 s. 6. *Matjushkin A.M.* Psihologicheskaja struktura poznavatel'noj aktivnosti // Voprosy psihologi. – 1982. - № 4. – S. 5-12. 7. *Oksa M.M.* Sistemnij pidhid u pedagogici: istorichnij aspekt / M.M. Oksa // Pedagogichni nauki: zb. nauk. prac' Berdjans'kogo derzhavnogo pedagogichnogo universitetu. – Berdjan-s'k: BDPU, 2007. – № 1. – S. 14. 8. *Rubinshtejn S.L.* Osnovy obvej psihologii: V 2 t. – M.: Pedagogika, 1989. – T.2. – 328 s. 9. *Tarnavs'ka T.V.* Metodika navchannja majbutnih dispetcheriv keruvannju povitrjanim ruhom v ekstremal'nij situacii na mizhnarodnih povitrjanih trasah. Dis. ... kand. ped. nauk: 23.05.08 / Tarnavs'ka Tetjana Verdiivna. – Harkiv, 2008. – 240 s. 10. *Tkachuk Larisa,* Retrospektiva genezisu osvitnih tehnologij u pedagogichnih viwih navchal'nih zakladah. Problemi pidgotovki suchasnogo vchitelja. 2010. - № 1 [Elektronnij resurs]. Rezhim dostupu: nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ppsv/2010...files/99... [Elektronnij resurs]. Rezhim dostupu: <http://www.refine.org.ua/pageid-4859-1.html>

Н.В. Глушаница

КОНЦЕПЦИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ИНОЯЗЫЧНОЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ БАКАЛАВРОВ ПО АВИОНИКЕ

В статье рассматриваются концептуальные подходы к формированию иноязычной профессионально-коммуникативной компетентности будущего бакалавра по авионике.

Ключевые слова: концепция, педагогическая технология, системный, компетентностный, личностный, деятельностный, культурологический и коммуникативный подходы.

N. Glushanytsia

CONCEPT FORMATION FOREIGN PROFESSIONAL COMMUNICATION COMPETENCE OF FUTURE BACHELORS ON AVIONICS

The article deals with conceptual approaches to forming of foreign professionally-communicative competence of future bachelor from avionics.

Key words: conception, pedagogical technology, system, personally-oriented, competence, operational, culturological and communicative approaches.

Стаття надійшла до редакційної колегії 5.06.2012